

## А Н А Л И З

### НА ДЕЙСТВИЕТО НА НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО

(Изготвен от Междуведомствената работна група за мониторинг на НПК, 9 март 2007 г.)

С приемането на новия Наказателно-процесуален кодекс (НПК), влязъл в сила на 29.04.2006г., най-съществени изменения бяха направени в областта на досъдебното производство. Премахнато беше припокриването на функциите на разследващите органи и беше гарантирана ефективност и прозрачност на системата на досъдебното производство. Уеднаквени бяха правомощията на следователите и на дознателите, като само кръгът на престъпленията, които се разследват от дознатели, респ. от следователи, е различен. Престъпленията, по които разследването се провежда от дознатели, са близо **97 на сто от общия брой** на съставите в Наказателния кодекс, в т.ч. и престъпленията, свързани с организирана престъпност, икономическа престъпност и корупция (само престъпленията против Републиката, престъпленията против мира и човечеството и престъпленията, извършени от лица, ползващи се с имунитет, останаха от компетентността на следователите). В тази връзка НПК предвиди качествено нови единни правила за провеждане на разследването:

- Уеднаквени са правилата за започване, провеждане и приключване на досъдебното производство;
- Въведени бяха еднакви актове (постановления) за извършването от органите на досъдебното производство процесуални действия по разследването;
- Уеднаквени бяха сроковете, в които следва да приключи досъдебното производство и бяха прецизирани основанията, при които сроковете могат да бъдат удължавани.

Въведени бяха наказателно-процесуални норми, утвърждаващи ролята на прокурора като господар на досъдебното производство. Текущият контрол и задължителните указания на наблюдаващия прокурор са гаранция за качеството на извършеното разследване.

С оглед постигането на пълно съответствие с изискванията на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свобода изрично беше регламентиран принципът за разумен срок на наказателното производство.

С новия НПК беше усъвършенстван институтът на бързото производство по наказателни дела, беше намален броят на делата, по които следва да бъде

провеждано същинско съдебно производство, като целта е да бъде избегнато неоснователното забавяне на наказателния процес. В тази насока бяха предвидена следните процедури и институти:

- незабавно съдебно производство и съкратено съдебно следствие пред първата инстанция при строго определени условия;
- разширено приложно поле на чл. 78а от Наказателния кодекс - освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание – по отношение на непълнолетни извършители на престъпления и по отношение кръга от престъпления, за които ще се прилага;
- разширен кръг от престъпления, за които може да бъде приложен институтът на споразумението.

**Анализът на статистическите данни за досъдебното производство за 2006 г., сравнени с предходните години, показва повишаване на ефективността в работата на органите на досъдебното производство:**

През 2006 г. прокуратурата е осъществявала ръководство и надзор на 8.92% досъдебни производства повече, в сравнение с наблюдаваните през 2005 г. (2005 г. - 170 807, 2006 г. - 186 042 досъдебни производства)

С 10.72% е увеличен броят на новообразуваните досъдебни производства (2005г. - 129 693, 2006 г. - 143 595 новообразувани досъдебни производства). Това се дължи на увеличения брой досъдебни производства, разследвани по общия ред от дознател.

В същото време прави впечатление, че чувствително е намалял броят на новообразуваните бързи производства – за 2005 г. те са 17 399, а за 2006 г. - 10 885.

През 2006 г. са приключени общо 151 575 досъдебни производства – с **11.50% повече** от предходната година, като е запазена тенденцията, наложила се в последните години, приключените досъдебни производства да са повече от новообразуваните. Това е особено изразено при дознанията, разследвани от дознател по общия ред, които са с **17.50% повече** от предходната година (за сравнение увеличението през 2005 г. спрямо 2004 г. е била 10.71%). Следва да бъде отбелязано, че в законовия срок са приключени **84.15% от общия брой приключени** досъдебни производства, разследвани по общия ред (147 975 досъдебни производства).

От данните, обобщени от Генерална дирекция „Полиция” относно срочността в дейността на дознателите по отношение на провежданото от тях разследване е видно, че е постигната значителна ефективност. От неприключилите през 2006г. 16

435 дела, 4 583 са просрочени, което съставлява **3.13% от общия брой** досъдебни производства, разследвани от дознател.

През 2006г. са решени общо 193 566 производства, от които: незабавни производства– 493 и бързи производства – 11 341. Спрени са 72 683 производства, прекратени са 49 771 производства. В съдилищата в страната, с прокурорски акт, са внесени общо 51 070 досъдебни производства, от които: 29 035 обвинителни актове, 7 707 споразумения и 14 328 предложения по чл.78а от НК.

Отчетните данни, предоставени от Министерство на вътрешните работи и от Върховна касационна прокуратура, макар и несъпоставими с предходни години, предвид новата законова регламентация и новата щатно-структурна обособеност на досъдебното производство, налагат следните изводи:

1. През отчетния период прокурорите и дознателите участваха в различни семинари и курсове за обучение по повод влезлите в сила нови нормативни актове /НПК, АПК, Закона за правната помощ, ЗМВР/.

2. ВКП даде конкретни практически указания за организиране работата по приключването на просрочените дела (в по-голямата си част те започнати при действието на вече отменения НПК)

3. Оптимизирана беше организацията на досъдебното производство:

- **чрез приемане на Инstrukция № И-139/22.06.2006г.** за организацията на работата на съвместните екипи на Прокуратурата и МВР за противодействие на организираната престъпност, **Инstrukция № И- 145/03.07.2006г.** за взаимодействие между Прокуратурата, Агенцията за финансово разузнаване и МВР, **Инstrukция № И- 14120/25.09.2006г.** за взаимодействие между органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, органите на МВР, органите на МФ, прокуратурата и следствието,

- **чрез издаване на указания** от Главния прокурор, ВКП и Министъра на вътрешните работи относно дейността на прокуратурата по възлагането, извършването и приключването на предварителните проверки; относно уеднаквяване на критериите за започване на досъдебно производство, прокурорска или полицейска проверка; относно изчисляване на срока на разследване при възобновяване на спряно наказателно производство; относно точното прилагане на разпоредбата на чл. 234, ал. 2 от НПК относно исканията за удължаване на срока на разследване по досъдебното производство и други.

4. Значително беше подобрена материално-техническата осигуреност на дознателските звена и се полагат усилия за засилване на тази тенденция и занапред.

5. Постигнато беше добро взаимодействие на всички нива в страната между органите на прокуратурата, МВР и структурите на Националното бюро за правна помощ.

В следствие от направения анализ по прилагането на новия НПК и независимо от отчетените положителни резултати работната група прецени, че съществуват някои проблеми, произтичащи от прилагането на новата уредба. Това наложи изготвянето на предложение за изменения в НПК. Основните промени, предвидени в проекта на Закон за изменение и допълнение на НПК, внесен в Народното събрание от група народни представители, са:

- осигуряване в краткосрочен план на достатъчен брой служители с разследващи функции за повишаване на ефективността на полицейската работа по досъдебното производство. Предоставяне на разследващи функции на всички полицейски служители;

- удължаване на предвидените в закона срокове за разследване от два на минимум 6 месеца с възможност за удължаване за още 6 месеца;

- даване на възможност полицейският служител, провел разследване, да свидетелства в съда;

- даване на възможност ръководителят на полицейско звено, действащо под прикритие, да свидетелства в съда от името на служителя под прикритие, участвал в операцията.

- отпадане на необходимостта от участие на поемните лица при извършване на процесуални действия по досъдебни производства.